

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ШИФРІНА НАДІЯ ІГОРІВНА

УДК 005.311:[658.15:621](043.3)

**ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ МАШИНОБУДІВНОГО
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ МІНЛИВОГО ЗОВНІШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному економічному університеті, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Українська Лариса Олегівна,
Харківський національний економічний університет,
професор кафедри політичної економії.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Чебанова Наталія Володимирівна,
Українська державна академія залізничного транспорту
(м. Харків), завідувач кафедри обліку і аудиту;

кандидат економічних наук, доцент
Кужелєв Михайло Олександрович,
Донецький національний університет,
доцент кафедри фінансів і банківської справи.

Захист відбудеться «20» грудня 2012 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.01, у Харківському національному економічному університеті за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А.

Автореферат розісланий «20» листопада 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Чмутова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним з найважливіших напрямів розвитку економіки України є нарощування промислового потенціалу. Машинобудування – одна з найбільш значимих галузей виробництва, що має великий вплив на підвищення продуктивності, ефективності і прискорення прогресу у всіх сферах людської діяльності. Стабільний розвиток машинобудування забезпечує рентабельність і конкурентоспроможність більшості товарів і послуг, зростання інтелектуального й матеріального рівня населення, соціальний захист і розвиток економіки держави в цілому.

Відмінними рисами машинобудування є потреба в постійному підвищенні кваліфікації кадрів, використанні наукових досягнень, підтримці технологій на передовому рівні й своєчасному відновленні та модернізації устаткування. Тому машинобудування особливо має потребу в значних капітальних вкладеннях і вкрай відчутно до неоптимального використання фінансових ресурсів. Адекватна оцінка фінансового стану, залучення і найбільш ефективного використання фінансових ресурсів в умовах нестабільного становища України є однією з основних проблем більшості машинобудівних підприємств, що обумовлює актуальність досліджень у цьому напрямку.

Питання діагностики фінансового стану підприємств знаходять відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків. Зокрема, Л. Т. Гіляровська та А. О. Вехорева, В. А. Забродський і М. О. Кизим, В. С. Пономаренко, О. М. Тридід зосереджуються на визначенні факторів фінансової стійкості підприємства; Н. М. Внуковою та Н. І. Зінченко сформовано систему кількісних фінансових показників для проведення рейтингової оцінки підприємств-емітентів; В. М. Гриньова й А. В. Гриньов концентрують увагу на питаннях фінансової реструктуризації промислових підприємств; Л. В. Дікань узагальнено теорію та методологію фінансового контролю; М. О. Кизим приділяє увагу неплатоспроможності підприємств та обґрунтовує застосування збалансованої системи показників; Т. С. Клебановою запропоновано методичні підходи до аналізу та попередженню кризових ситуацій у фінансовій діяльності. М. Д. Білик, І. О. Бланк, В. В. Ковальов, Уолш Кяран, Ентоні Райс, Г. В. Савицька, О. С. Стоянова, Є. Хелферт, М. П. Шморгун і В. І. Головка зосереджуються на технічній стороні фінансових обчислень, виведенні формул і висвітленні методики їх застосування під час визначення фінансових характеристик підприємства. О. К. Єлисеєвою і Т. В. Решетняк розглянуто різноманітні підходи до застосування методів багатфакторного статистичного аналізу та нейротехнологій для оцінки фінансового стану підприємств. На особливу увагу заслуговують комплексні показники та моделі для визначення класу фінансової надійності суб'єкта господарювання з урахуванням галузевих

особливостей, розроблені Едвардом Альтманом, Т. Г. Бень, О. Г. Мельник, С. І. Терещенко, О. Л. Хотомлянським, О. М. Ястремською та ін.

Дослідження показують, що тільки на основі своєчасної і достовірної оцінки фінансового стану існує можливість розробки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень стосовно стабільного безризикового розвитку підприємства. Разом з тим існує багато не в повній мірі вирішених проблем оцінки фінансового стану, пов'язаних з недостатнім урахуванням специфіки та індивідуальних особливостей функціонування підприємств машинобудування в мінливих умовах економіки України. Це обумовлює необхідність проведення подальших досліджень та розробок з метою удосконалення теорії і практики оцінки фінансового стану підприємства.

Актуальність зазначених проблемних питань, їх теоретичне та практичне значення для вітчизняних підприємств машинобудівної галузі зумовили вибір теми дисертаційної роботи, мету і задачі дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає основним напрямам наукових досліджень Харківського національного економічного університету, що проводилися за темою «Інституціональна перебудова економіки України в умовах ринкової трансформації» (номер державної реєстрації 0108U008323) за участю автора дисертації як виконавця (розділ «Оцінка фінансового стану машинобудівного підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища»).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка й обґрунтування теоретичних положень і методичного забезпечення оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища для додання їй більшої інформативності, достовірності та поглибленого врахування особливостей функціонування підприємств даної галузі.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційній роботі було вирішено такі задачі:

розкрити сутність і зміст поняття «фінансовий стан»;

сформувати концептуальні положення оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства для поглибленого врахування специфіки й особливостей виробництв даної галузі;

обґрунтувати рекомендації щодо визначення рівня ліквідності активів підприємства на основі поєднання факторів, що характеризують можливий термін їх реалізації із зміною первісної вартості;

встановити найбільш суттєві класифікаційні ознаки методів комплексної оцінки фінансового стану машинобудівних підприємств;

визначити пріоритетний метод фінансового аналізу з урахуванням атрибутивних критеріїв;

обґрунтувати і розробити методичний підхід до оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства з урахуванням особливостей його функціонування в мінливих умовах господарювання;

розробити інтегральну модель оцінки фінансового стану, в основу якої покладені відносні показники, що відображають специфіку й особливості

функціонування машинобудівного підприємства.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання фінансового стану підприємства в умовах мінливого та невизначеного зовнішнього середовища.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні підходи до вдосконалення оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства з урахуванням специфіки і особливостей його функціонування.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, фінансів, праці вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків з питань оцінки фінансового стану підприємства.

В процесі дисертаційного дослідження використано наступні методи: *аналізу і синтезу* – для визначення взаємопов'язаних елементів ключових економічних категорій теорії фінансових обчислень; *системного підходу* – для з'ясування предметної області дослідження і формування класифікаційних ознак методів комплексної оцінки фінансового стану; *дедукції та індукції* – для обґрунтування концептуальних положень оцінки фінансового стану машинобудівних підприємств; *фінансового, економічного і факторного аналізу* – для практичної апробації існуючих методик фінансових обчислень на даних бухгалтерської звітності підприємств машинобудування; *експертних оцінок та аналізу ієрархій* – для встановлення пріоритетного напрямку фінансового аналізу з урахуванням атрибутивних критеріїв; *теорії імовірності, математичної статистики і моделювання* – для розробки запропонованого методичного підходу й інтегральної моделі оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства.

Інформаційну базу дослідження склали роботи вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків у галузі оцінки фінансового стану підприємства, законодавчі та нормативно-правові акти України, матеріали Державної служби статистики України та офіційна бухгалтерська звітність підприємств машинобудування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

теоретичний підхід до визначення рівня ліквідності активів підприємства, за рахунок поєднання факторів: як традиційно представленого – терміну реалізації, так і додатково запропонованого – зміни первісної вартості;

методичний підхід до оцінювання фінансового стану машинобудівного підприємства що, на відміну від існуючих підходів, базується на визначенні пріоритетного напрямку фінансового аналізу на основі атрибутивних критеріїв (достовірності, доречності, своєчасності, зрозумілості, доступності, порівнянності, економічної ефективності) і врахуванні індивідуальних особливостей функціонування досліджуваного об'єкта в мінливих умовах господарювання;

інтегральну модель оцінки фінансового стану підприємства, в основу якої, на відміну від існуючих, покладено визначення діапазону граничних значень відносних фінансових показників, що відображають специфіку й

особливості функціонування машинобудівного підприємства;

дістали подальшого розвитку:

теоретичне обґрунтування економічного змісту поняття «фінансовий стан», в якому, на відміну від існуючих підходів, враховані оперативні, тактичні та стратегічні можливості подальшого функціонування підприємства в фінансово-економічному аспекті;

класифікація методів комплексної оцінки фінансового стану, особливістю якої є виділення ознак, що є визначальними при виборі методичного апарату дослідження: як традиційно використовуваних, які враховують місце розробки і умови використання, галузь застосування, склад і кількість оціночних факторів, метод побудови, так і додатково запропонованої класифікаційної ознаки, що характеризує достовірність ідентифікації досліджуваного об'єкта.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості застосування в практиці фінансових обчислень розроблених окремих пропозицій і рекомендацій стосовно методичного забезпечення процесу оцінки фінансового стану підприємства. Зокрема, використання запропонованого методичного підходу, визначення рівня ліквідності активів і розробленої інтегральної моделі сприяють підвищенню достовірності фінансового аналізу в мінливих умовах зовнішнього середовища України.

Результати наукових досліджень і розробок, представлені у дисертаційній роботі, прийняті до впровадження у діяльність ДНВП «Об'єднання Комунар», де використовується розроблена автором інтегральна модель оцінки фінансового стану підприємства (довідка № 1980 від 05.10.2011 р.) та ВКП «Форпост» у формі ТОВ, де застосовується методичний підхід до оцінки фінансового стану підприємства (довідка № 86 від 29.09.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні теоретичні та практичні наукові результати дисертаційного дослідження одержані самостійно. У публікації № 11 за списком опублікованих праць особистим внеском здобувача є визначення пріоритетного напрямку оцінки фінансового стану підприємства на основі атрибутивних критеріїв.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи оприлюднені на Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації» (Одеса, 2009 р.); «Стратегія розвитку національної економіки в умовах зміни ролі та місця людини в системі суспільного виробництва» (Харків, 2009 р.); «Економічний розвиток України в сучасному просторі та часі» (Харків, 2010 р.); «Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища» (Дніпропетровськ, 2012 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 12 наукових роботах (з них 8 статей – у фахових виданнях з економіки і 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях),

загальним обсягом 3,25 ум.-друк. арк. Особисто автору належить 3,15 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Роботу викладено на 273 сторінках машинописного тексту, в тому числі 34 таблиці, з яких 7 займають 7 повних сторінок; 29 рисунків, з яких 6 займають 6 повних сторінок; список використаних джерел складається з 224 найменувань – на 22 сторінках, 9 додатків – на 75 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 163 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано мету і задачі, визначено об'єкт і предмет, викладено наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено перелік публікацій за темою дисертації.

У першому розділі – «Теоретичні основи діагностики фінансового стану машинобудівних підприємств» – уточнено сутність і зміст поняття «фінансовий стан», сформовано концептуальні положення оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства для поглибленого врахування специфіки й особливостей виробництва даної галузі.

Проведений морфологічний аналіз поняття «фінансовий стан» дозволив теоретично обґрунтувати його економічний зміст, в якому, на відміну від існуючих підходів, враховані оперативні, тактичні та стратегічні можливості подальшого функціонування підприємства в фінансово-економічному аспекті. Основу кількісного визначення рівня фінансового стану підприємства формує сукупність показників, які можна умовно віднести до трьох напрямів розвитку, що з різних сторін характеризують можливості підприємства: оперативні – відображають поточний стан фінансово-господарської діяльності (вчасне погашення поточних зобов'язань, забезпечення виробничої діяльності та ін.); тактичні – характеризують перспективи досягнення короткострокових локальних напрямків розвитку (збільшення прибутковості, модернізація обладнання, підвищення продуктивності, інвестування та ін.); стратегічні – забезпечують процес прийняття обґрунтованих управлінських рішень стосовно залучення, розміщення та координації ресурсів, необхідних для досягнення бажаного рівня розвитку в довгостроковій перспективі (зміна масштабів діяльності, одержання відповідної долі ринку, певного рівня конкурентоспроможності та ін.).

Вітчизняне машинобудівне виробництво знаходиться під впливом множини зовнішніх і внутрішніх економічних факторів, серед яких: коливання валютних курсів, посилення конкуренції, падіння платоспроможного попиту, мінливість ринкової кон'юнктури, подорожчання ресурсів, згорання інвестицій, неповне завантаження виробничих потужностей, зниження кваліфікації персоналу та ін. Підтримування життєздатності підприємства вимагає обґрунтованого прогнозування перспектив його господарської діяльності, залежної від фінансового забезпечення. Об'єктивна оцінка фінансового стану є одним з головних напрямків аналітичної роботи й основою для прийняття більшості управлінських рішень. На її основі будується фінансове забезпечення стратегії і тактики підприємства на перспективний період.

Формування концептуальних положень оцінки фінансового стану підприємств машинобудівного комплексу України обумовлено існуванням

різної структури та певних особливостей і відмінностей у функціональній діяльності виробництв даної галузі, зокрема, технічного і технологічного рівня, специфіки продукції, масштабів виробництва, майнового і фінансового положення, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ділової і ринкової активності та ін. При оцінці фінансового стану зазначені особливості та відмінності в функціонуванні машинобудівних підприємств виступають як фактори впливу на показники фінансово-господарської діяльності, значення яких більшою мірою буде залежить від стадій розвитку і специфіки конкретного виробництва, що обумовлює певну обмеженість застосування існуючих методів фінансових розрахунків та їх невідповідність процедурам прийняття управлінських рішень. Доведено, що оцінку фінансового стану машинобудівного підприємства, для додання їй більшої інформативності, достовірності, поглибленого врахування мікроекономічних факторів, тенденцій і закономірностей, слід проводити на основі визначення певних особливостей функціонування досліджуваного об'єкта, які можна кількісно визначити за допомогою формування діапазону граничних значень показників його фінансово-господарської діяльності.

У другому розділі – «Аналітичне оцінювання методичних основ визначення фінансового стану на підприємствах машинобудівного комплексу України» – удосконалено теоретичний підхід до визначення рівня ліквідності активів, встановлено найбільш суттєві класифікаційні ознаки комплексних методів діагностики фінансового стану підприємств машинобудівного комплексу України.

Результати дослідження існуючих методів оцінки фінансового стану дозволили виявити їх певну обмеженість і недостатність щодо достовірності, інформативності та поглибленого врахування особливостей функціонування підприємств машинобудівної галузі.

Методика деталізованої оцінки фінансового стану є найбільш поширеним напрямом дослідження, оскільки дозволяє з різних сторін аналізувати тенденції господарської діяльності. Поряд із цим визначено певні недоліки стосовно використання даного методу на машинобудівних підприємствах: залишення поза увагою визначення оптимальності політики оподаткування, яка в умовах практично постійної зміни податкового законодавства є актуальною і необхідною; неврахування у складі існуючих показників рентабельності інших операційних доходів (від оренди, реалізації майна та ін.), які становлять істотну частину загального доходу більшості машинобудівних підприємств; недоцільність використання у якості інформаційної бази порівняння середньогалузевих значень фінансових коефіцієнтів і показників інших компаній за рахунок існування істотних особливостей і відмінностей у функціонуванні підприємств даної галузі, (за винятком використання даних однотипних виробництв однорідної продукції із схожими технологічними особливостями і масштабами діяльності).

Необхідність удосконалення теоретичного підходу до визначення рівня ліквідності активів в умовах сучасного мінливого економічного середовища України обумовлена існуванням постійних змін вартості майна, що впливає

на адекватність його відображення в бухгалтерському обліку і звітності. Механізми переоцінки за умови їх недосконалості на практиці майже не застосовуються. У підсумку, активи підприємства обліковуються за первісною і остаточною (при нарахуванні амортизації) вартістю, хоча їх реалізаційна ціна може суттєво відрізнятись.

В роботі обґрунтовано рекомендації стосовно визначення рівня ліквідності активів підприємства на основі поєднання факторів, що характеризують термін їх реалізації і можливу втрату (або збільшення) первісної вартості (рис. 1), що обумовлює адекватність їх оцінки з метою прийняття обґрунтованих рішень щодо їх подальшого використання.

		Термін реалізації активів				
		1 тиждень	1 місяць	1-6 місяців	6-12 місяців	> 12 місяців
Реалізаційна вартість активів	> 100 % первісної вартості					
	100 % первісної вартості	1				
	> 90 % первісної вартості		2			
	90-50 % первісної вартості			3		
	50-10 % первісної вартості				4	
	< 10 % первісної вартості					5

Рис. 1. Класифікація активів за рівнем ліквідності

Класифікація активів підприємства за п'ятьма рівнями ліквідності передбачає наступне групування: 1. Першокласні високоліквідні активи, термін реалізації (трансформації) яких становить кілька днів без втрати первісної вартості; 2. Високоліквідні активи, термін реалізації яких не перевищує один місяць, а реалізаційна ціна становить не менш ніж 90% первісної вартості; 3. Середньоліквідні активи, термін реалізації яких складає до шести місяців, а втрата первісної вартості не перевищує 50%; 4. Низьколіквідні активи, які мають термін реалізації від шести до дванадцяти місяців, або втрату первісної вартості від 50 до 90%; 5. Неліквідні активи, строк реалізації яких перевищує дванадцять місяців, або реалізаційна втрата вартості становить більш ніж 90%.

Результати практичної апробації комплексних методик діагностики фінансового стану, розроблених вітчизняними науковцями й практиками,

показали певну обмеженість їх застосування для достовірної ідентифікації фінансового стану підприємств машинобудування, що обумовило удосконалення класифікації методів комплексної оцінки фінансового стану, за рахунок виділення ознак, які є визначальними при виборі методичного апарату дослідження, як традиційно використовуваних: місце розробки і умови використання – дозволяють отримати достовірний результат в умовах господарювання тієї країни (регіону), для яких їх було розроблено; галузь застосування – обґрунтовує вибір інтегральних моделей, використання яких звужено до певної економічної галузі; склад і кількість оціночних факторів – обумовлює дотримання певної направленості фінансових розрахунків стосовно головної мети і завдань дослідження; метод побудови – відображає методичний апарат, за допомогою якого проводиться аналіз; так і додатково запропонованої класифікаційної ознаки, що враховує достовірність ідентифікації результатів – яка визначає об'єктивність оцінки досліджуваного об'єкта. Запропонована класифікаційна ознака є однією з найбільш істотних при виборі методичного апарату дослідження. Існуючі методи відрізняються адекватністю ідентифікації досліджуваного підприємства, яка залежить від умов застосування і може знижуватись впродовж певного часу.

В третьому розділі – «Застосування пріоритетного напрямку оцінки фінансового стану діяльності машинобудівного підприємства з врахуванням мікроекономічних факторів» – визначено пріоритетний метод фінансового аналізу з урахуванням атрибутивних критеріїв, запропоновано методичний підхід й інтегральну модель діагностики фінансового стану машинобудівних підприємств з урахуванням специфіки й особливостей їх функціонування.

За допомогою методу аналізу ієрархій визначено оптимальний методичний апарат оцінки фінансового стану, що передбачає врахування атрибутивних, тобто не маючих кількісного виразу критеріїв, таких як своєчасність, зрозумілість, доступність, порівнянність, доречність, достовірність та ін., і відноситься до класу задач прийняття рішень. Встановлено, що до найбільш вагомих відносяться критерії достовірності й доречності, а пріоритетним напрямом оцінки фінансового стану підприємства, відповідно до проаналізованих переваг і недоліків, слід вважати методику деталізованого (коефіцієнтного) аналізу.

Для усунення визначених недоліків методики деталізованого фінансового аналізу та вирішення проблемних питань, пов'язаних з можливістю її застосування на підприємствах машинобудівного комплексу України, в роботі запропоновано методичний підхід, який ґрунтується на врахуванні специфіки та індивідуальних особливостей функціонування підприємств даної галузі. Етапи його реалізації передбачають наступну послідовність (рис. 2).

1. Вибір показників, які детально характеризують усі фінансові аспекти діяльності підприємства, їх групування за основними напрямками оцінки

(майновий стан, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ділова активність та ін.).

2. Визначення періоду нормального функціонування підприємства, під яким в роботі запропоновано розуміти певний термін діяльності підприємства, протягом якого не відбувалось суттєвих змін і подій (зміна основної діяльності, істотна реорганізація, загроза банкрутства та ін.).

3. Формування меж діапазонів граничних значень ($x_{i \min}$ і $x_{i \max}$) показників фінансово-господарської діяльності на основі елімінування величин, включення яких в аналіз впливає на достовірність його результатів. Для визначення аномальних значень фінансових показників використовується формула наближеного рівняння для імовірності p того, що випадкове найбільше значення показнику ($X_{(n)}$) перевершує $x_{(n)}$ для $n > 25$ і рівнів значущості p_σ :

$$p = P\{X_{(n)} > x_{(n)}\} \approx n \left[0,5 - F_0 \left(\beta \sqrt{\frac{n}{n-1}} \right) \right], \quad (1)$$

де $\beta = \frac{x_{(n)} - \bar{x}}{\sigma}$; $F_0(t)$ – табличне значення функції Лапласа; n – кількість значень показника; \bar{x} – середнє арифметичне варіаційного ряду; σ – середнє квадратичне відхилення;

для $n \leq 25$ і рівнів значущості p_σ :

$$p = P\{X_{(n)} > x_{(n)}\} = P\left\{ \frac{X_{(n)} - \bar{x}}{\sigma} > \beta \right\}, \quad (2)$$

де n – кількість значень показнику; \bar{x} – середнє арифметичне варіаційного ряду; σ – середнє квадратичне відхилення; β – імовірність. Результат розрахунку β зіставляється з табличним: якщо $|\beta| > \beta_p$, то значення слід не враховувати.

Рис. 2. Послідовність етапів реалізації методичного підходу до оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства з урахуванням

4. Визначення відносних значень відібраних на першому етапі показників (Y_i) здійснюється на основі загальноприйнятих формул для розрахунків відхилень, стандартизованих варіаційним розмахом, і залежить від відношення i -го показника до одного з двох типів: стимуляторів (збільшення значень яких свідчить про поліпшення фінансового положення підприємства); дестимуляторів (зростання значень яких свідчить про існування протилежної тенденції, тобто погіршення).

5. Оцінка фінансового стану підприємства за звітний період.

6. Інтерпретація отриманих результатів дослідження на основі запропонованої класифікації рівнів фінансового стану (рис. 3). Доповнення існуючої класифікації обумовлено обмеженістю і недостатністю трирівневої градації фінансового стану, представленій в науковій літературі (задовільний, незадовільний, кризовий). Розподіл, що традиційно використовується, є досить умовним і має певні недоліки: неврахування галузевих особливостей, відсутність докладної класифікації проміжних рівнів і чіткої градації основних характеристик, що беруться до уваги при визначенні рівня

фінансового стану досліджуваного об'єкта. В роботі проведено систематизацію основних рівнів фінансового стану і визначено їх основні класифікаційні ознаки стосовно підприємств машинобудівної галузі.

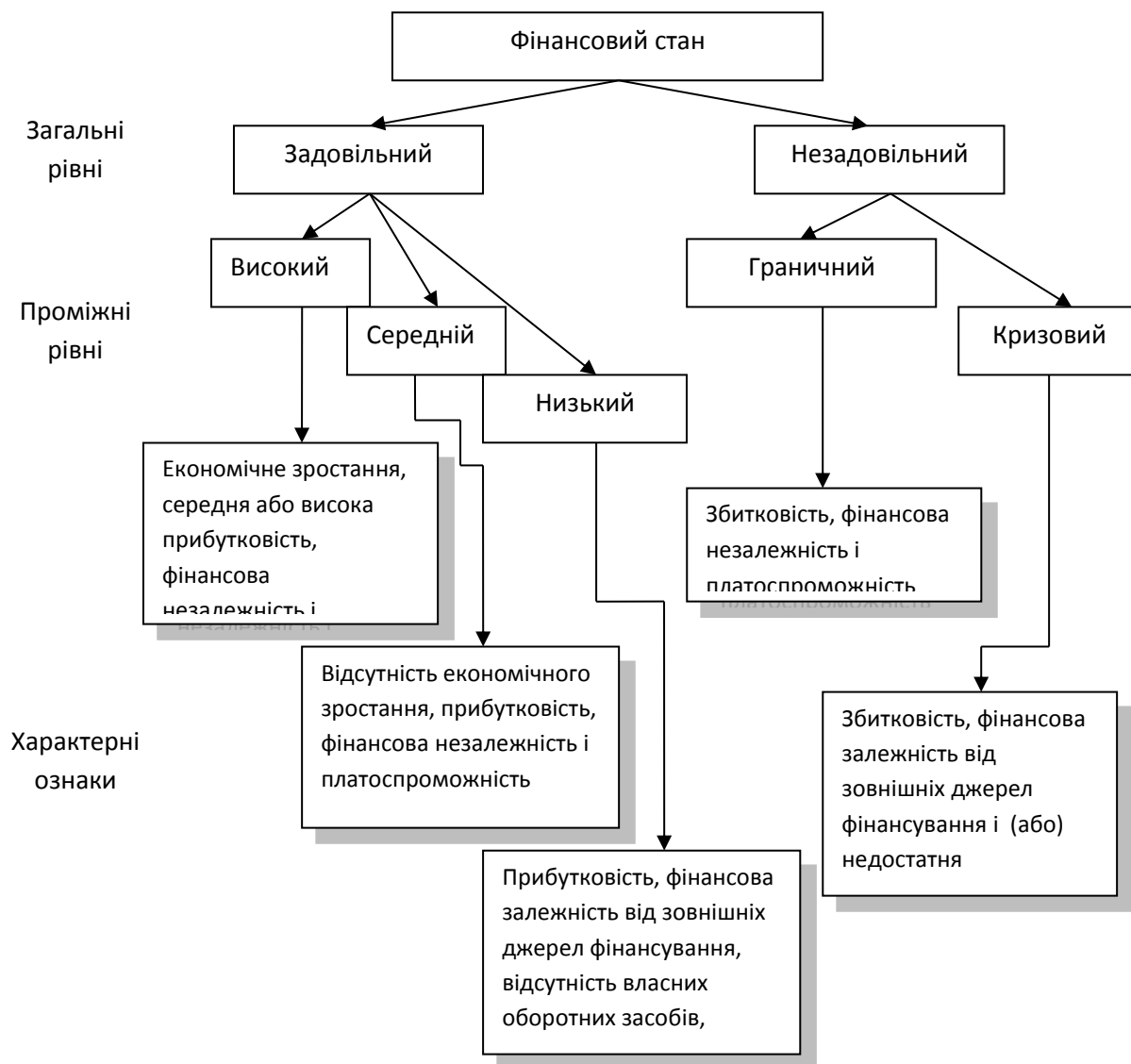

Рис. 3. Класифікація і характерні ознаки рівнів фінансового стану машинобудівних підприємств

Запропонований методичний підхід дозволяє визначити реальний фінансовий стан досліджуваного підприємства детально і в комплексі одночасно, а також виявити причини змін і врахувати особливості його функціонування.

Істотні позитивні й негативні впливи мінливого зовнішнього середовища відображаються появою аномальних (нехарактерних) значень фінансових показників, і виходом за межі сформованого діапазону граничних значень.

У довгостроковій перспективі, при постійному проведенні фінансового аналізу за наведеним вище методичним підходом, суттєві події в роботі підприємства (застосування прогресивних технологій, зміна масштабів,

напрямів основної діяльності та ін.) не впливатимуть на оцінку його діяльності завдяки автоматичному коригуванню діапазону граничних значень показників фінансово-господарської діяльності.

Універсальність і доступність розрахунків дозволяють використовувати методичний підхід, також для оцінки інших сторін економічної діяльності підприємства (ефективності використання виробничих ресурсів, організаційно-технічного рівня, виробництва і реалізації продукції та ін.).

Необхідність узагальнення результатів запропонованого методичного підходу обумовлює доцільність розроблення інтегральної моделі оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства:

$$I^2 = D + \ddot{I} + \hat{O} + \hat{I} + \ddot{I} \quad , \quad (3)$$

де I – результуючий показник, P , Π , Φ , O – узагальнюючі показники, відповідно, рентабельності, платоспроможності, фінансової незалежності та оборотності, $\Pi\Pi$ – відносний показник податкового навантаження, розрахунок якого здійснюється за загальноприйнятою формулою.

Розрахунок узагальнюючих показників інтегральної моделі (3) здійснюється за наступними формулами:

$$D = \frac{k_{DA} \cdot D_A + k_{DAE} \cdot D_{AE} + k_{DCA} \cdot D_{CA}}{3}, \quad (4)$$

$$\hat{O} = \frac{k_{OD} \cdot \hat{O}_D + k_{AC} \cdot \hat{A}_C}{2}, \quad (5)$$

$$\ddot{I} = \frac{\times \hat{I}_E + k_{E\emptyset} \cdot \ddot{E}_\emptyset + k_{EC} \cdot \ddot{E}_C}{3}, \quad (6)$$

$$\hat{I} = \frac{\hat{I}_A + \hat{I}_{AC} + \hat{I}_{EC} + \hat{I}_C}{4}, \quad (7)$$

де як складові використано відносні показники, розраховані за загальноприйнятими формулами для стимуляторів і дестимуляторів: P_A – рентабельності активів; P_{BK} – рентабельності власного капіталу; $P_{ЗД}$ – рентабельності загального доходу; ЧОК – чистого обігового капіталу; $L_{\text{Ш}}$ – швидкої ліквідності; L_3 – загальної ліквідності; ФР – фінансового ризику; D_3 – довгострокової заборгованості; O_A – оборотності активів; O_{D3} – оборотності дебіторської заборгованості; O_{K3} – оборотності кредиторської заборгованості; O_3 – оборотності запасів; k_i – нормуючі коефіцієнти (k_{PA} , k_{PBK} , $k_{PЗД}$, $k_{\text{ФР}}$, k_{D3} , $k_{\text{ЛШ}}$, k_{L3}).

Використання нормуючих коефіцієнтів дозволяє врахувати індивідуальні особливості функціонування досліджуваного підприємства, значення яких залежить від типу фінансового показника (стимулятор або

дестимулятор) і розташування його мінімального нормативного рівня (N_i) відносно меж визначеного діапазону граничних значень i -го фінансового показника (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення нормуючих коефіцієнтів (k_i)

Тип показнику	Розташування мінімального нормативного рівня	Значення нормуючого коефіцієнту (k_i)
Стимулятор і дестимулятор	$X_{\min} < N_i < X_{\max}$	$k_i = 1$
Стимулятор	$N_i > X_{i \max}$	$k_i = \frac{X_i - N_i}{N_i}$
Дестимулятор	$N_i < X_{i \min}$	$k_i = \frac{N_i - X_i}{N_i}$

Відносне значення показника (X_i), нормуючий коефіцієнт (k_i) якого є від'ємним, для врахування крім його мінімального нормативного значення також відстані від верхньої межі діапазону (100%), слід розраховувати як: $100 - X_i$.

Запропонована інтегральна модель передбачає визначення трьох підрівнів задовільного фінансового стану – високий, середній і низький, та двох незадовільного – граничний і кризовий, кількісне обґрунтування меж яких проводилось на основі експертного опитування (табл. 2). Перевірку ступеня погодженості суджень експертів виконано на основі розрахунку коефіцієнта варіації, отримані значення якого (8,5; 11,5; 12,5) дозволяють зробити висновок, що існує високий ступінь погодженості суджень експертів.

Таблиця 2

Вербально-чисельна шкала визначення рівнів фінансового стану

Значення результуючого показника комплексної інтегральної моделі (I)	Ідентифікація рівнів фінансового стану
$I > 333,2$	Високий
$166,6 < I < 333,2$	Середній
$0 < I < 166,6$	Низький
$0 > I > -250$	Граничний
$I < -250$	Кризовий

Оцінка фінансового стану досліджених в роботі машинобудівних підприємств на основі розрахунку результуючого показника інтегральної моделі представлена у табл. 3.

Таблиця 3

Оцінка фінансового стану машинобудівних підприємств на основі запропонованої інтегральної моделі

Підприємство	Період	Показники					
		Р	П	Ф	О	ПН	І
1. ТОВ «Костянтинівський завод металургійного обладнання»	II кв. 2009 р.	70	47	-858	-69	25	-785
	III кв. 2009	95	35	-149	42	90	113
	IV кв. 2009 р.	80	42	-88	-6	120	148
	I кв. 2010 р.	71	32	-124	7	117	103
2. ВАТ «Артемівський машинобудівний завод «Победа труда»»	II кв. 2009 р.	-548	22	22	78	58	-368
	III кв. 2009 р.	-76	18	33	70	75	121
	IV кв. 2009 р.	-398	0	0	72	25	-302
	I кв. 2010 р.	-1553	-18	-46	-69	25	-1661
3. ВАТ «Горлівський машинобудівний завод»	II кв. 2009 р.	-80	27	19	24	70	61
	III кв. 2009 р.	-50	13	0	0	70	33
	IV кв. 2009 р.	-31	13	-36	69	80	96
	I кв. 2010 р.	-194	1	-103	42	90	-163
4. ДНВП «Об'єднання Комунар»	II кв. 2009 р.	-27	58	22	-6	120	167
	III кв. 2009 р.	-29	60	44	79	80	234
	IV кв. 2009 р.	-29	43	44	36	60	154
	I кв. 2010 р.	-29	89	22	116	0	198
5. ВАТ «Мотор Січ»	II кв. 2009 р.	95	31	33	72	33	264
	III кв. 2009 р.	93	67	57	97	0	314
	IV кв. 2009 р.	77	166	100	-175	-67	102
	I кв. 2010 р.	72	149	18	78	33	350

Запропонована інтегральна модель дозволяє підвищити достовірність визначення фінансового стану досліджуваного об'єкта за рахунок певних особливостей і відмінностей від існуючих методів комплексної діагностики, до яких відносяться:

можливість визначення п'яти рівнів фінансового стану;

кількісний розрахунок виняткового для кожного підприємства діапазону граничних значень складових фінансових коефіцієнтів і результуючого показника даної моделі, що дає змогу враховувати, крім фіксованого значення показників, що входять до складу моделі, також властиву їм динаміку стосовно зазначеного діапазону;

застосування, у якості складових, відносних показників, що дозволяє уникнути використання не завжди адекватних вагових коефіцієнтів;

розподіл фінансових показників на два типи (з метою запобігання протиріч, пов'язаних з їх одночасним використанням): стимулятори, збільшення значень яких свідчить про поліпшення фінансового стану, і дестимулятори, збільшення значень яких свідчить про існування протилежної тенденції, тобто погіршення;

коригування отриманих відносних фінансових показників рентабельності, платоспроможності й фінансової незалежності на їх загальноприйнятні мінімальні нормативні значення; можливість, у разі необхідності, заміни або доповнення складових частин запропонованої

моделі іншими фінансовими показниками, як узагальнюючими (що характеризують майновий стан, ринкову активність та ін.), так і їх окремими коефіцієнтами.

Для кожного виділеного за інтегральною моделлю підрівня в дисертаційній роботі запропоновані рекомендації з управління фінансовим станом підприємств машинобудівного комплексу України (табл. 4).

Таблиця 4

Рекомендації з управління фінансовим станом машинобудівних підприємств для виділених рівнів запропонованої інтегральної моделі

Рівні фінансового стану	Рекомендації з управління фінансовим станом
Високий	Підтримка на даному рівні за рахунок створення резервних фондів оперативного реагування на негативні впливи мінливого зовнішнього середовища, посилення конкурентних переваг і ринкових позицій підприємства. Перспективним може бути впровадження нових технологій з метою зниження собівартості виробництва, економії на масштабі.
Середній	Підвищення прибутковості й рентабельності шляхом оптимізації внутрішніх і зовнішніх зв'язків і діяльності підприємства у часі, зниження собівартості або диференціація продукції, освоєння нових ринків збуту.
Низький	Посилення платоспроможності, зниження залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, мобілізація фінансових ресурсів та створення їх резервів за стратегічними напрямками розвитку, оптимізація управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, запасами.
Граничний	Адекватна оцінка існуючих активів підприємства з метою прийняття рішень щодо її подальшого використання, стабілізуючі заходи для відновлення прибутковості, визначення перспективи структурної перебудови й подальшого розвитку підприємства та видів його основної діяльності. Перспективним може бути залучення зовнішніх джерел фінансування.
Кризовий	Детальний розгляд перспективи подальшого функціонування підприємства, застосування санаційних заходів спрямованих на запобігання банкрутства.

Представлені рекомендації стосовно управління фінансовим станом виражають загальну спрямованість постійних заходів, маючих за довгострокову мету досягнення і утримання конкурентоспроможного сучасного рівня підприємства.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дисертаційного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Сутність оцінки фінансового стану підприємства полягає в отриманні повної, достовірної та своєчасної інформації щодо фінансових можливостей підприємства, визначенні змін, тенденцій розвитку та факторів впливу. Теоретичне обґрунтування економічного змісту поняття «фінансовий стан» передбачає врахування оперативних, тактичних і стратегічних можливостей подальшого функціонування підприємства в фінансово-економічному аспекті. Основу кількісного визначення рівня фінансового стану формує сукупність показників, які можна умовно віднести до трьох напрямів розвитку, що з різних сторін характеризують можливості підприємства: оперативні – відображають поточний стан фінансово-господарської діяльності; тактичні – характеризують перспективи досягнення короткострокових локальних напрямків розвитку; стратегічні – забезпечують процес прийняття обґрунтованих управлінських рішень стосовно залучення, розміщення та координації ресурсів, необхідних для досягнення бажаного рівня розвитку в довгостроковій перспективі.

2. Формування концептуальних положень оцінки фінансового стану підприємств машинобудівного комплексу України обумовлено існуванням різної структури, певних особливостей і відмінностей у функціональній діяльності виробництв даної галузі, обмеженістю застосування існуючих методів фінансових розрахунків та їх невідповідністю процедурам прийняття управлінських рішень. Оцінку фінансового стану, для додання їй більшої інформативності, достовірності, поглибленого врахування мікроекономічних факторів, тенденцій і закономірностей, рекомендується проводити на основі кількісного визначення індивідуальних особливостей функціонування досліджуваного об'єкта, а саме: технічного і технологічного рівня, специфіки продукції, масштабів виробництва, майнового і фінансового положення, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ділової і ринкової активності та ін.

3. Запропонований теоретичний підхід до визначення рівня ліквідності активів підприємства, за рахунок поєднання факторів: як традиційно представленого можливого терміну реалізації, так і додатково запропонованого – зміни первісної вартості, обумовлює адекватність їх оцінки з метою прийняття обґрунтованих рішень стосовно їх подальшого використання. Представлений теоретичний підхід дозволяє більш об'єктивно оцінити загальну ліквідність підприємства шляхом зіставлення вищевказаних груп активів, розташованих за терміном можливої реалізації і зміною вартості, з величиною і строком погашення зобов'язань.

4. Найбільш суттєвими класифікаційними ознаками методів комплексної оцінки фінансового стану, пропонується вважати, як традиційно використовувані: місце розробки й умови використання – дозволяють

отримати точність результату в умовах господарювання тієї країни (регіону), для якої їх було розроблено; галузь застосування – обумовлює вибір інтегральних моделей, використання яких звужено до певної економічної галузі; склад і кількість оціночних факторів – обґрунтовує дотримання певної направленості фінансових розрахунків стосовно головної мети і завдань дослідження; метод побудови – відображає методичний апарат, за допомогою якого проводиться аналіз; так і додатково запропонованої класифікаційної ознаки, яка враховує достовірність ідентифікації результатів – визначає об'єктивність оцінки досліджуваного об'єкта. Запропонована класифікація дозволяє підвищити адекватність вибору методичного апарату оцінки фінансового стану підприємства шляхом врахування умов застосування і можливості зниження достовірності ідентифікації впродовж певного часу.

5. Визначення пріоритетного напрямку фінансового аналізу відноситься до задач прийняття рішень і передбачає врахування атрибутивних критеріїв, таких як своєчасність, зрозумілість, доступність, порівнянність, доречність, достовірність та ін. На основі застосування методу аналізу ієрархій встановлено, що до найбільш вагомих відносяться критерії достовірності й доречності, а пріоритетним напрямом оцінки фінансового стану підприємства, відповідно до проаналізованих переваг і недоліків, слід вважати методику деталізованого (коефіцієнтного) аналізу.

6. Необхідність удосконалення існуючих методів оцінки фінансового стану машинобудівних підприємств обумовлює доцільність розробки методичного підходу, який ґрунтується на визначенні пріоритетного напрямку фінансового аналізу і врахуванні індивідуальних особливостей функціонування досліджуваного об'єкта. Послідовність дій його реалізації передбачає декілька етапів: вибір показників, які детально характеризують усі фінансові аспекти діяльності підприємства, їх групування за основними напрямками дослідження (майновий стан, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ділова активність, ефективність політики оподаткування та ін.); визначення періоду нормального функціонування підприємства; формування меж діапазонів граничних значень показників фінансово-господарської діяльності на основі елімінування величин, обумовлених впливом мінливих факторів зовнішнього середовища, включення яких в аналіз впливає на достовірність його результатів; розрахунок відносних величин відібраних на першому етапі показників в залежності від їх відношення до одного з двох типів: стимулятори і дестимулятори; оцінка фінансового стану підприємства за звітний період; інтерпретація отриманих результатів дослідження на основі запропонованої класифікації рівнів фінансового стану. Розроблений методичний підхід дозволяє визначити реальний фінансовий стан досліджуваного підприємства детально, а також виявити причини змін і врахувати особливості його функціонування.

7. Запропонована інтегральна модель дозволяє оцінити фінансовий стан досліджуваного підприємства в комплексі й передбачає: використання у

якості складових відносних показників, що відображають специфіку, особливості і динаміку фінансово-господарської діяльності підприємства; визначення особливостей функціонування досліджуваного об'єкта; формування індивідуальних діапазонів граничних значень складових фінансових коефіцієнтів і результуючого показника даної моделі; коригування відносних значень коефіцієнтів рентабельності, платоспроможності й фінансової незалежності на їх загальноприйнятні мінімальні нормативні рівні; можливість заміни або доповнення складових частин запропонованої моделі іншими, як узагальнюючими, так і окремими фінансовими показниками.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Шифріна Н. І. Діагностика фінансового стану машинобудівного підприємства / Н. І. Шифріна // *Управління розвитком* : зб. наук. ст. – Х. : ХНЕУ, 2008. – № 11. – С. 156–158.
2. Шифріна Н. І. Комплексна графічна оцінка фінансового стану діяльності підприємства / Н. І. Шифріна // *Комунальне господарство міст* : наук.-техн. зб. – К. : «Техніка», 2009. – № 87. – С. 251–258.
3. Шифріна Н. І. Поняття фінансового стану діяльності підприємства / Н. І. Шифріна // *Комунальне господарство міст* : наук.-техн. зб. – Х. : ХНАМГ, 2010. – № 96. – С. 323–328.
4. Шифріна Н. І. Стан та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України / Н. І. Шифріна // *Вісник економіки транспорту і промисловості* : зб. наук. ст. – Х. : УДАЗТ, 2010. – № 29. – С. 394–400.
5. Шифріна Н. І. Класифікація активів підприємства за рівнем ліквідності / Н. І. Шифріна // *Вісник економіки транспорту і промисловості* : зб. наук. ст. – Х. : УДАЗТ, 2011. – № 34. – С. 348–350.
6. Шифріна Н. І. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства / Н. І. Шифріна // *Вісник економіки транспорту і промисловості* : зб. наук. ст. – Х. : УДАЗТ, 2011. – № 35. – С. 191–194.
7. Шифріна Н. І. Комплексна інтегральна модель оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства / Н. І. Шифріна // *Вісник економіки транспорту і промисловості* : зб. наук. ст. – Х. : УДАЗТ, 2011. – № 36. – С. 228–234.
8. Шифріна Н. І. Класифікація моделей комплексної оцінки фінансового стану підприємства / Н. І. Шифріна // *Культура народів Причорномор'я*. – Симферополь, 2012. – № 225. – С. 7–9.

Публікації за матеріалами конференцій

9. Шифріна Н. І. Фінансовий аналіз як елемент внутрішнього

контролю підприємства / Н. І. Шифріна // Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації» (Одеса, 22–23 трав. 2009 р.) / Одеса : ОДЕУ, 2009. – С. 251–252.

10. Шифріна Н. І. Сучасні проблеми машинобудування в Україні / Н. І. Шифріна // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Стратегія розвитку національної економіки в умовах зміни ролі та місця людини в системі суспільного виробництва» // Бізнес-Інформ. – 2009. – № 11. – С. 113–115.

11. Українська Л. О. Багатокритеріальний аналіз основних напрямів оцінки фінансового стану підприємства / Л. О. Українська, Н. І. Шифріна // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Економічний розвиток України в сучасному просторі та часі» (Харків, 30 листоп. – 1 груд. 2010 р.) : зб. ст. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – С. 469–476.

Автором визначено пріоритетний напрям оцінки фінансового стану на основі атрибутивних критеріїв

12. Шифріна Н. І. Питання деталізованого фінансового аналізу машинобудівних підприємств України / Н. І. Шифріна // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкового середовища» (Дніпропетровськ, 20 берез. – 5 квіт. 2012 р.) : зб. наук. ст. – Д. : Вид-во Дніпропетровський ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2012. – С. 296–299.

АНОТАЦІЯ

Шифріна Н. І. Оцінка фінансового стану машинобудівного підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський національний економічний університет, Харків, 2012.

Дисертацію присвячено розвитку теоретичних положень і методичного забезпечення оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства. В роботі уточнено сутність і зміст поняття «фінансовий стан», сформовано концептуальні положення його оцінки на підприємствах машинобудівного комплексу України для поглибленого врахування особливостей функціонування виробництв даної галузі.

Обґрунтовано теоретичний підхід до визначення рівня ліквідності активів на основі поєднання факторів: як традиційно представленого можливого терміну реалізації, так і додатково запропонованого – зміни первісної вартості. Встановлено найбільш суттєві класифікаційні ознаки методів комплексної оцінки фінансового стану, які слід враховувати при виборі методичного апарату дослідження.

Визначено пріоритетний напрям фінансового аналізу з урахуванням атрибутивних критеріїв. Розроблено методичний підхід і комплексну

інтегральну модель оцінки фінансового стану машинобудівного підприємства, особливістю яких є визначення специфіки функціонування досліджуваного об'єкта за допомогою формування діапазону граничних значень показників його фінансово-господарської діяльності.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансовий аналіз, платоспроможність, фінансова незалежність, ліквідність, фінансові можливості, особливості функціонування, машинобудівне підприємство.

АННОТАЦИЯ

Шифрина Н. И. Оценка финансового состояния машиностроительного предприятия в условиях изменчивой внешней среды. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2012.

Диссертация посвящена развитию теоретических положений и методического обеспечения оценки финансового состояния машиностроительного предприятия. В работе уточнены сущность и содержание понятия «финансовое состояние», сформированы концептуальные основы его оценки на предприятиях машиностроительного комплекса Украины для углубленного учета особенностей функционирования производств данной отрасли.

Обоснован теоретический подход к определению уровня ликвидности активов на основе объединения факторов: как традиционно представленного возможного срока реализации, так и дополнительно предложенного – изменения первоначальной стоимости. Установлены наиболее существенные классификационные признаки методов комплексной оценки финансового состояния, которые следует учитывать при выборе методического аппарата исследования.

Определено приоритетное направление финансового анализа с учетом атрибутивных критериев. Разработаны методический подход и интегральная модель оценки финансового состояния машиностроительного предприятия, особенностью которых является определение специфики функционирования исследуемого объекта при помощи формирования диапазона предельных значений показателей его финансово-хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовый анализ, платежеспособность, финансовая независимость, ликвидность, финансовые возможности, особенности функционирования, машиностроительное предприятие.

THE SUMMARY

Shifrina N.I. The estimation of a financial condition of the machine-building enterprise in the conditions of changeable environment – the Manuscript.

The thesis for the Candidate of Economic Science degree for the speciality 08.00.04 – economics and enterprises management (on the types of economic activity) – Kharkiv national university of economics, Kharkiv, 2012.

The thesis is devoted to the development of theoretical positions and methodical provision of the estimation of a financial condition of the machine-building enterprise. In the thesis the theoretical substantiation of the economic maintenance of concept «financial condition» in which, unlike existing approaches, operational, tactical and strategic possibilities of further functioning of an enterprise in financial and economic aspects are specified.

The theoretical approach to definition of the assets liquidity level of an enterprise on the basis of factors combining, that characterize possible terms of their realization and the change of initial cost that causes adequacy of their estimation to make well-founded decisions concerning their further use, are proved.

The most essential classification signs of methods of the complex estimation of financial condition that should be considered when choosing a research model which are established, include: place of working out and conditions of use – allow to receive the accuracy of the result in the conditions of a country (region) they have been developed for; range of application – grounds the choice of integrated models, that are used in a certain economic branch only; structure and quantity of estimation factors – causes observance of a certain orientation of financial calculations concerning the main objective and research problems; the method of construction – displays the methodical mechanism, that will help to carry out the analysis; reliability of results – defines the adequacy of identification of the investigated object.

The most preferable methodical mechanism of the financial analysis on the basis of attributive criteria, that do not have quantitative expression (such as timeliness, clearness, availability, comparability, relevance, reliability etc), is defined. On the basis of given many-criteria research it is established that criteria of reliability and relevance are considered the most powerful, and the method of detailed (coefficient) analysis should be considered the priority direction of the estimation of financial condition of an enterprise, according to the analyzed advantages and disadvantages.

In the dissertation the methodical approach to the estimation of financial condition for a machine-building enterprise based on the definition of an individual mode of investigated object functioning is offered. The sequence of its realization includes following stages: choosing of indicators that characterize in details all financial aspects of enterprise activity, their grouping in the main directions of research (property condition, liquidity, solvency, profitability, business activity, efficiency of a policy of taxation, etc.); definition of period of normal functioning of the enterprise; formation of borders of ranges of limiting values of indicators of financial and economic activity on the basis of elimination of factors inclusion of

which in the analysis influences results reliability; calculation of presumptive (relative) indicators; estimation of financial condition in the enterprise for the reporting period; presentation and interpretation of obtained research results on the basis of the offered classification of financial condition levels. Universality and availability of calculations allow using the offered methodical approach for an estimation of other spheres of economic activities of an enterprise as well.

The integrated model of estimation of financial condition that provides definition of five levels of a financial condition, is developed; use of relative indicators as components that display specificity, features and dynamics of financial and economic activity of the enterprise; establishment of a mode of investigated object functioning; formation of individual limit values ranges of component financial factors and a resultant indicator of the given model; division of compound indicators into two types – the stimulators, which increase shows the improvement of a financial condition and the destimulators, which growth is the indicator of an opposite tendency, i.e. deterioration; correction of relative values of factors of profitability, solvency and financial independence on their common minimum standard levels; possibility of replacement or addition of the offered model components with others both presumptive and separate financial indicators.

Key words: financial condition, financial analysis, solvency, financial independence, liquidity, financial possibilities, features of functioning, machine-building enterprise.

ШИФРІНА НАДІЯ ІГОРІВНА

**ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ МАШИНОБУДІВНОГО
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ МІНЛИВОГО
ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 16.11. 2012 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 160

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. АОО № 507350.
61003, м. Харків, вул. пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 700-53-51, 714-34-26, 771-00-92, 771-00-96